

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V zamestvo celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, dne 12. januarja 1939

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočerkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Svoboda — pogoj prijateljstva med narodi

Buri, nasledniki holandskih naselnikov v Južni Afriki, so tudi pri nas znani. Celo zelo priljubljeni so postali v časih svoje triletnje vojne zoper Angleže v letih 1898—1902. Bojevali so se pač za svobodo, majhen narod kakega dobrega pol milijona duš, bojevali celo nekaj časa z uspehom, pa tudi pozneje, ko je spričo angleške premoči bil njihov poraz že gotov, še zmeraj z veliko vztrajnostjo in srditostjo. Ni čuda, da so si s tem bojem pridobili sočustvovanje mnogih svobodoljubnih slovenskih ljudi. Celo v slovenščino je prišla beseda bur (boer = kmet), in sicer kot oznamenilo za nadomestne rezerviste nekdanjega kranjskega pešpolka. Da smo prav Slovenci bili tako vneti za Bure, ni čuda. Kajti pokazali so, kaj premore tudi majhen narod, če je trden in odločen in če se zaveda svoje samostojne narodne biti. Tako so celo pomagali marsikateremu Slovincu, da je odvrget tisto manjvrednostno zavest, ki so mu jo vcepili tuji gospodje in domači hlapci, in ki nas je delala poslušne podložnike zdaj tega, zdaj onega gospodarja...

Povedali smo, da so Buri potomci holandskih naselnikov. Vendar govorijo danes popolnoma svoj, samostojen jezik, ki ga imenujejo sami »afrikanas«. Holandsčina je sicer nedvomno osnova tega jezika. Toda v teku dobe je privzela ta »afrikanščina« mnogo novih besed, deloma iz francosčine — med prvimi naselniki je bilo tudi precej hugenotov — deloma iz angleščine, deloma tudi iz jezikov afriških domačinov. Razen tega se je tudi zaradi krajevnih razdalj in političnih meja razvijala precej samostojno. Ko so namreč zasedli Angleži leta 1815. Kapsko kolonijo, so bili Buri — tedaj jih je bilo šele 27.000 — docela odrezani od svoje matice, ki se niti ni dosti brigala zanje, in razvijali so se popolnoma samostojno do precej številnega malega naroda, ki šteje danes nad milijon duš.

Z Angleži so imeli Buri nemalo sporov in bojev. Največ zaradi imperialistične politike prvih. Zadnji in najhujši je bil v tako imenovani burski vojni. To vojno so Buri sicer zgubili. Toda Angleži niso narod, ki bi se ne bil iz zgodovine ničesar naučil. Zaradi svojega tesnosrčnega gospodarskega centralizma so zgubili pred poldrugim stoletjem bogate Združene države v Ameriki. Poslej je jim kaj takega nivoje zgodilo, čeprav je Velika Britanija danes precej večja, kakor je bila kdaj prej. Kajti zmeraj so radi dali tudi podjarmljenim narodom čim večjo svobodo. Tudi Buri. Buri so se mogli razvijati popolnoma svobodno, gojiti svoj jezik in svojo narodno omiko — narod dobrega milijona ljudi! Danes imajo eno popolno vseučilišče, a razen tega sta še dve pretežno burski. In tako se je zgodilo, da so šli trinajst let po svojem porazu Buri popolnoma prostovoljno v vojno za Angleže in smrti. In še lani je izjavil burski general Smits, ki se je svoje dni bil zoper Angleže, a je danes člen vlade velikobritanskega južnoafriškega dominiona, da bodo Buri zmeraj stali ob zvezni Veliki Britaniji.

Poleg Burov je v Južni Afriki tudi mnogo angleških naselnikov. Po zakonu sta angleščina in afrikanščina enakopravni. Ker se ta zakon dejansko izvaja in spoštuje, zato tudi ni jezikovnih sporov. Vendar pa Buri zato niso postali narodno brezbrizni, kar bi kdo pričakoval, zlasti spričo precejšnje sorodnosti obeh jezikov. V tem pogledu je značilen tale dogodek.

16. lanskega decembra so slavili Buri stoletnico svoje velike zmage nad kafrskim kraljem Dingaanom. K svečanostim je prišel tudi zastopnik južnoafriških Angležev. Pozdravil je Bure v angleščini. Pa ni mogel govoriti, tolikšen hrup je nastal. Pri tako domači, zaupni svečanosti svojega naroda in svojih vzorov pač niso hoteli Buri slišati drugega jezika na svoji zemlji.

A tole je še bolj značilno. Zastopnik Angležev je bil omikan in olikan človek, gentleman v vsa-

kem pogledu. Nadaljeval je svoj govor v afrikanščini. Sedaj pa spet ni hotelo biti burnega pozdravljanja Burov kraj.

In zastopniki obeh narodov so se ločili v popolnem soglasju, v medsebojnem spoštovanju, tistem spoštovanju, ki je osnova pravičnosti in izhaja iz pravice, tistem spoštovanju, ki ga ne more biti brez popolne enakopravnosti med svobodnimi ljudmi.

Zdaj nam pa še kdo pokaže jugoslovna, ki bo tako miselnost razumel...

Močna beseda zoper diktature

Znano je, da je Amerika s svojo stvarno pa tudi duhovno in pravno močjo odločila svetovno vojno zoper imperialistične osrednje države. Že tedaj se ni mogla odtegniti boju, čeprav je dovolj dolgo odlašala in omahovala. Kdor bi bil v prvih mesecih vojne dopovedoval Amerikancem, da se je bodo morali udeležiti, bi ga bili v najboljšem primeru zasmehovali. Toda še bolj očitno je, da se nobenemu velikemu mednarodnemu sporu ne bi mogli odtegniti danes. To so sprevideli tudi že Amerikanci sami. Saj je nedavno tega zapisal ameriški list, da bo trajalo danes komaj toliko mesecev, kolikor je bilo v svetovni vojni treba let, da bo Amerika zapletena v vojno med evropskimi velikimi silami. Zato smo mi že večkrat zaznamovali pomembnejše izjave ameriških državljanov in gospodarstvenikov. Storili smo pa to tudi zaradi tega, ker ne more biti dvoma, da bo Amerika s svojim bogastvom, svojo razvito industrijo in s svojimi množicami odločila bodočo veliko vojno. Odločila pa jo bo še mnogo hitreje, kakor pred dvajsetimi leti. Kajti danes se tudi Amerika pripravlja, medtem ko je leta 1917. šla dejansko popolnoma nepripravljena na vojno.

4. t. m. je prebral predsednik Združenih držav Roosevelt letno poslanico na skupni seji obeh državnih zbornic. Ta poslanica je bila silno ostra. Rekel je, da so sile, ki pripravljajo vojno, močnejše, kakor so kdaj bile. Njihova napadalnost ograža tri osnovna načela Amerike: vero, demokracijo in mednarodno zaupanje. V novodobni omiki se ta tri načela vzajemno spopolnjujejo. Kadar je bila napadena verska svoboda, je prišel napad od strani, ki je bila naperjena zoper demokracijo. Kjer so zginile vera in demokracija, zvestoba in zaupanje z mednarodnega torišča, tam je postala pot prosta za nebrzdano častihlepije in surovo silo. Socialni red, ki so ga uvedle siloma nekatere države, je uničil vero, zvestobo in zaupanje. V teh državah ne velja več ideal miru. Tak red odklanjajo Združene države. Prihaja čas, ko bomo morali biti pripravljeni, ne samo da braniamo svoj dom, ampak tudi načela zvestobe in vere in človečnosti, na katera so postavljene cerkve, vlade in omika. Ta načela hočemo braniti zoper sleherni napad. Zavedamo se, kaj bi se moglo zgoditi z nami, če bi novi nauki sile zajeli druge celine in vdrli v našo. Prav nič bolj kakor

Slovensko društvo

Mesečni sestanek ljubljanskih udov bo v torek 17. t. m. ob 20. uri v Trgovskem domu, Gregorčičeva ulica.

Predaval bo g. Janez Grahor o temi: Slovenska kultura.

Po predavanju debata.

Vabimo vse ljubljanske ude, da se sestanka udeležijo.

Ljubljanski pododbor Slovenskega društva.

drugi narodi si ne moremo privoščiti, da bi bili obdani od sovražnikov naše vere in naše človečnosti. Svet je postal tako majhen in napadalno orožje tako urno, da ne more noben narod več živeti v miru, dokler se drug mogočen narod upira, da bi se rešile njegove pritožbe za posvetovalno mizo. Če vztraja do zob oborožen narod ob politiki sile, tedaj nas mora braniti samo zadostno obrambno orožje. Preteklost in sedanjost sta naučili Ameriko, kaj na jne dela in kaj naj dela. Danes so pogoji za napad iz daljave drugačni, kakor so bili pred dvajsetimi leti. Zato je treba spremeniti nevtralnostne zakone Združenih držav glede na spremenjeni položaj. Videli smo, da delajo ti zakoni neenakomerno, da utegnejo celo prinesiti napadalcu pomoč, ki smo jo odrekli napadenemu.

Treba bo torej pregledati ameriški oborožitveni program glede na pojav novega orožja in novih vojnih načinov. Od l. 1931. so se razvijali svetovni dogodki z bliskovito naglico. Mnogi Amerikanci so še upali v zadnjih osmih letih, da bo varoval notranji čut za dostojnost tistega, ki se bo odpovedal vojni iz vere v človeštvo. Bridke skušnje so nas zmodrile. Če pa nočemo posredovati z orožjem, da ovremo napad, to še ne pomeni, da bi se morali delati tako, ko da bi sploh napadov ne bilo. Besede so lahko brez uspeha, toda besede niso edino sredstvo, da naučimo druge spoštovanja pred mnenjem človeštva. Imamo sredstva nevojaške zvrsti, ki so močnejša in izdatnejša od golih besedi.

V Limu so se sporazumele ameriške republike. Tak sporazum ponujamo vsem državam, ki naj naredi konec napadom.

Res imajo diktature nekatere prednosti, toda za ceno, ki bi je ameriško ljudstvo nikoli ne maralo plačati. Kajti stanejo duhovne vrednote, veliko pravico svobodnega mnenja, svobode vesti, strah pred zaplenbo premoženja in zaprtja v koncentracijskem taborišču, strah, da naši otroci ne bodo vzgajani kot človeška bitja, ampak kot šahovske figure, zaslužnjene državnemu stroju. Da ne bo treba plačati take cene, bomo radi plačevali davke kot ceno za to, da bomo mi in naši otroci smeli dihati svobodni vsak svobodne dežele, ceno za to, da bo svet živ in ne mrtev.

Opazovalec

Same besede

»Večernik« piše dne 4. t. m.:

Slovensko vprašanje je niz problemov, ki so mednarodnega, to je zunanjepolitičnega značaja. Ti problemi še niso rešeni, ampak predstavljajo samo provizorij. Ako pa hočemo rešiti zunanje probleme slovenskega vprašanja, je prvi pogoj, da rešimo najprej notranji problem, to je dokončni položaj našega naroda v okviru kraljevine Jugoslavije. O tem, kako naj se to vprašanje reši, danes ne morejo več obsta-

jati dvomi. Kakor vsak drug narod, zahtevamo tudi Slovenci popolno spoštovanje naše narodne bitnosti in vse, kar iz tega dejstva logično samo po sebi izhaja. Prva zahteva pa je, da moremo sami odločati o svojih domačih zadevah in sami razpolagati s svojimi materialnimi sredstvi v svoj napredek in dobrobit. Položaj, v katerem moramo za vsako najmanjšo stvar, ki se pa ustvari končno le iz naših lastnih sredstev, moledovati kakor za neko miloščino, je trajno nevzdržen in za narod nečasten. Prav tako nečastno in nevzdržno je dejstvo, da se moramo z naporom vseh

Modno blago

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ščetke, krojaške in šiviljske potrebščine kupite

n a j u g o d n e j e p r i

Peteline, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

sil braniti tendence, ki v svobodni državi, ki je prav tako naša kakor naših bratov, sploh ne bi smele obstajati. Takega in podobnega bi mogli navesti še mnogo z vseh področij našega narodnega življenja.

Zavlačevanje rešitve teh problemov je za nas nevarno ne samo iz notranjih, ampak tudi iz zunanjih ozirov. To je edino realno dejstvo; vsako nasprotno mišljenje je zmotno. Najbolj zmotno med vsemi pa je mišljenje, ki ga skušajo v teh dneh širiti nekateri izmed nas, da zahteva mednarodni položaj odgoditev reševanja teh notranjih problemov. Ne, resnica je prav nasprotna, da ta položaj rešitev celo terja kot neizogibno nujnost, kajti le če bodo popolnoma rešene in do konca razčiščene vse naše notranje zadeve, bomo lahko mirno in brez bojazni zrlji nasproti vsem zunanjim dogodkom in razvojem, pa naj bodo kakršni koli.

Vsakemu bralcu »Slovenije« so take in podobne misli prav do dobro znane. Od prve svoje številke jih je oznanjal naš list. Samoobsebnost so za vsakega pravnega slovenskega človeka. Seveda, zgolj te splošne besede še niso dovolj. Potrebujemo podrobne obrazložitve, trdnega programa za vsa polja narodne dejavnosti. Že tako radi zavijajo in nategujejo besede tisti, ki jim njih osnovna in načelna misel ni všeč. Tembolj tam in takrat, kjer jim dajejo zaradi svoje splošnosti opore. Zato smo se mi zmeraj tudi prizadevali, da smo dali vse mnašim zahtevam kar najbolj določno in jasno vsebino. Deklamacij, da je treba naše notranje vprašanje že kedar rešiti, je bilo več ko dovolj. Od vseh strani jih je bilo slišati, s tistimi rednimi presledki, ko je kak »državnik« razglasil, da so vsa notranja vprašanja dokončno rešena. Tak »dokončni« naš odrešenik je bil na primer Peter Živković, za katerega se je sedanji izdajatelj »Večernika« prav hudo ogreval v tistih časih, ko je bil še na oblasti. A bilo je seveda takih odrešenikov pred njim in za njim. Uspeha pa ni bilo nikoli drugega, kakor da je postalo naše notranje vprašanje in naša stiska za vsako »rešitvijo« še bolj zahomotano.

Torej, kakor rečeno, treba bo bolj določnega programa, izdelanega v vseh podrobnostih, če naj verjamemo v spreobrnitev. Dvomimo pa, če ga bomo čakali od te strani. Saj se je prav »Večernik« prekljal nedavno tega z dr. Kramerjem, ki

mu je zaradi zveze z dr. Mačkom menda postal vse preveč »separatist« in zatajevalec jugoslovenske misli.

Sicer je pa pri vsej stvari najbolj mikavno to, da so nas razglašali za izdajalske slovenoborce prav zaradi istih besed, ki jih danes razglašajo »Večernik« kot svoje politično vodilo. In razglašali so nas tisti ljudje, ki so bili svoje dni okoli »Jutra« in ki so danes okoli »Večernika«.

Ameriška svetovna razstava in mi

»Trgovski list« od 9. t. m. ponatiskuje svoj sestavek od lanskega leta, v katerem je opozarjal na važnost letošnje ameriške svetovne razstave in pozival, da se začne takoj s pripravami zanjo, in pravi:

Kmalu bo leto dni, ko smo napisali to opozorilo in danes moremo konstatirati, da je bilo naše opozorilo zaman. Skraj se leto se ni nihče brigal za ameriško svetovno razstavo, sedaj, ko je že skoraj prepozno, pa se na hitro roko pripravlja razstava našega odelka. Seveda se na hitro roko ne da storiti mnogo in že naprej moremo reči, da bo zopet enkrat zamujena lepa prilika, da bi se uveljavili v velikem svetu. Koliko bo še takšnih zamujenih prilik?

Čudimo se pa tudi, da se kar dekretirajo razni odbori, ki naj organizirajo razstavo. Ali se ne bi enkrat prepustilo tudi gospodarskim ljudem samim, da oni poskrbe za organizacijo?

Čudno je nadalje to, da se je monopolizirala prodaja izdelkov v rokah »Srbsko-amerikanske izvozne in uvozne družbe«, ki si menda prav nič ne želi, da bi sodelovali pri prodaji domačih izdelkov naši rojaki v Ameriki, čeprav poznajo vse trgovske navade v Ameriki vse boljše kakor gospodje pri omenjeni družbi v Belgradu. Tudi našim ljudem bi se prilegel »business« ne samo privilegirancem v Belgradu. Ali se naši poslanci res nič ne zanimajo za tako važne zadeve, ampak jih enostavno prepuščajo eni osebi, da ta potem ukrepa po svoje?

Radovedni smo, koliko bo prišlo v Slovenijo od 7.800.000 din, ki so namenjeni za stroške razstave, in kdo bo prejel podporo za razstavo?

Mi bi to poročilo dopolnili s pripombo, da pač ne bo zboljšanja, dokler ne bo dana mogočnost, da mi Slovenci na takih razstavah svoje stvari razstavljamo sami. Tako bo dobro za nas, dobro pa tudi za Srbe, ki se bodo vse drugače potrudili, ko bodo čutili, da morajo pač delati sami.

Naše gospodarstvo v preteklem letu

»Trgovski list« podaja v svoji 1. letošnji številki pregled našega gospodarstva v lanskem letu, pri čemer poroča tudi našim »živahnem zakonodajnem delu«, ki ga takole označuje:

Poleg tega pa so vse te uredbe imele neprikrito centralistično tendenco, ki je paralizirala njih pravi učinek. Posebno se je pokazala ta tendenca pri ustanavljanju raznih fondov, zlasti pri cestnem fondu, pri poskusu popolne monopolizacije tiskovin, pri centralizaciji dobav itd.

Ta centralistična tendenca je posebno zadela Slovenijo, ki je že tako preživljala vsa zadnja leta zaradi zaporednih slabih letin težko gospodarsko krizo. Kakor se je konstatiralo na seji banovinskega sveta v Ljubljani, je morala povečati Slovenija svoj uvoz

žita in moke od 6.000 na 10.000 vagonov, kar pomeni zvišanje izdatkov za 200 milijonov dinarjev. Že tako pa je bila Slovenija močno prikrajšana pri državnih davcih. Zadostuje, če navedemo le to, kar se je konstatiralo na seji banovinskega sveta, da je morala banovina zvišati šolsko doklado od 26 na 35 odstotkov zato, ker ji država ni plačala svojega dolga v višini 8,8 milijona din.

Tudi glavno breme za sanacijo zadružništva je morala prevzeti banovina in so se ji z obligacijskim posojilom v višini 65 milijonov din povečali banovinski dolgovi na 157,69 milijona din. Za Slovenijo, ki že tako plačuje 95 odstotkov banovinskih doklad, dočim znašajo te drugod v državi le 25 odstotkov, je to prav težko breme. Posebno še, če pomislimo, da pride na glavo prebivalca v vsej državi 580 din samoupravnih doklad, v Sloveniji pa 1056 din.

Nič ne bi rekli, če bi se vsaj drugače storilo nekaj več za Slovenijo. Pa celo v številu državnih nameščencev je Slovenija zapostavljena. Da iz obilice primerov navedemo le enega.

Slovenija je že za pošto ministrstvo ena najbolj aktivnih pokrajin. Kljub temu pa je v belgrajski poštni direkciji za 25 poštinih uradov 1675 nameščencev, na 356 uradov poštne direkcije v Ljubljani pa samo 1540. Posebno značilno pa je to, da se je kljub večjemu prometu na poštah znižalo število poštinih nameščencev v ljubljanski direkciji od 1638 v letu 1932. na 1540 v letu 1937. Podobna je bila slika tudi na železnici, a tudi v vseh drugih centraliziranih uradih. V zvezi s temi ugotovitvami tudi ne sme pozabiti, da je propadla položitev kabla iz Belgrada v Maribor, da Maribor še vedno nima podružnice Poštne hranilnice, da je Maribor še vedno brez radijske postranske postaje in da ni bilo mogoče doseči niti to, da bi izginila konjska vprega pri pošti v Mariboru. Tudi mtoorni vlaki so ostali v Sloveniji še nedosežena zahteva.

Naraven nasledek tega je, da je gospodarsko stanje Slovenije silno težko. Samo nekaj ugotovitev, ki so bile podane na predavanju Pedagoškega društva v Ljubljani, naj tu ponovimo. Ves dobiček večjih podjetij gre v tujino, ker so skoraj vsa v tujih rokah. Z izvozom kapitala in z davki gre iz Slovenije na leto 750 milijonov din. Zato je prežadostenost v Sloveniji silno velika. Zato je tudi prehrana otrok mnogo prešlaba. 60 odstotkov šolskih otrok je zaradi tega inficiranih z jetiko, nad 40 odstotkov nima normalne teže in višine.

To so dejstva in ta dejstva zgovorno govorijo o upravičenosti zahteve, da se nekaj več stori za Slovenijo, ki je pasivna pokrajina, vrhu tega pa z davki preobremenjena pokrajina. Ti so se letos s finančnim zakonom in v raznim novimi fondih znova zvišali. Če bi se ti poviški uporabili doma v Sloveniji, vtem bi bili še nekako znosni, kakor se mnogo manj občutijo samoupravne doklade in čeprav so že skoraj tako visoke ali še višje kot državni davek. Toda te doklade služijo domačemu prebivalstvu in z njimi se gospodarstvo dviga. Zato tudi ni nejevolje nad primeroma visokim banovinskim mpreračunom, ker banovina tudi nekaj stori. Tako lepo napreduje elektrifikacija dežele, asanacija vasi, prav tako in enako se vidi na drugih poljih, da se dela.

Prav ta delavnost banovine in tudi naših mest dokazuje, kako velik blagoslov bi bil za vso deželo, če bi se samouprava vendar kedar že uvedla.

Dr. Jos. Regali:

Ob dvajsetletnici slovenske „Narodne galerije“

(Nadaljevanje.)

Če bo »Narodna galerija« oficializirana, se bo to poznalo pri nabiranju umetnin, za katere bo vsakdo zahteval višjo ceno, če jih prodaja javni korporaciji, kakor pa, če jih prepušča svobodni slovenski kulturni ustanovi zaradi npravnstvene dolžnosti, da pomaga stvari. Mecenska nagnjenja, ki jih pri nas ni veliko, bodo izginila — ravno svobodno društvo »Narodna galerija« je dosegla v tem pogledu prve uspehe — denarnih darov posameznikov, ne podaritev umetnin ne bo. Ne bo pa tudi ne prispevkov drugih slovenskih občin, ne denarnih zavodov, ne podjetij, vsaj ne v znatnejši meri.

Če bo v odboru »Narodne galerije« šest uradnih zastopnikov, bo svobodno voljenih odbornikov le pet, ker je predsednik čisto zase. Društvena avtonomija bo trpela. Danes pošiljajo javne korporacije take zastopnike, jutri pa čisto drugačne, lahko pa tudi take, ki s slovensko oblikujočo umetnostjo nimajo stika.

Vse kar je »Narodna galerija« dosedaj dosegla, je dosegla kot svobodna združitev. Vsi darovalci in meceni, ki so dosedaj podprli »Narodno galerijo«, so imeli pred očmi svobodno umetnostno slovensko ustanovo. Bistva »Narodne galerije« že zaradi tega ne gre izpreminjati.

Javne korporacije imajo dolžnost, da podpirajo kulturne ustanove. Razumljivo bi še bilo, če bi zahtevale javne politične korporacije, če prispevajo denarna sredstva in dajo umetnine v varstvo, nadzorstvo nad delom v odboru »Narodne galerije«. Za to bi pa zadostovalo, če bi banovina, mestna občina in škofijski ordinariat imeli zastopnike zunaj odbora kot posebno

institucijo, ki bi nadzorovala finančno poslovanje odbora in gledala na to, da se z umetninami, ki so njih last, pravilno ravna. Z nabiranjem umetnin, raziskovanjem umetnin in organizacijo zbirk, pa bi se naj baval le odbor »Narodne galerije«, ki bi bil svobodno izvoljen izmed kvalificiranih rednih udov »Narodne galerije« po kvalificiranih rednih udih, ki imajo vse lastnosti v smislu § 4. društvenih pravil.

To izjavo sem prebral z vsem poudarkom. Čutil sem, da sem jo dolžan podati, ker sem bil izmed ljudi, ki so društvo »Narodno galerijo« ustanovili, edini še v odboru. Bukovca že 15 let ni bilo več v odboru, R. Jakopiča tudi že 10 ali pa še več let ne, Iv. Franke je bil pa že zdavnaj pokopan. Za moje stališče se ni nihče izrečno zavzel. Predsednik dr. Windischer je dal na glasovanje svoj predlog, da postanejo zaupniki dr. Marušiča in dr. Puca odborniki društva »Narodne galerije«, ki jih mora občni zbor izvoliti, zraven dveh zastopnikov ordinariata, ki si pa sam ni postavil prav nobenih zahtev in sta mu bila dva odbornika prav za prav vsiljena. Predlog dr. Windischerja je bil sprejet z veliko večino. »Narodna galerija« je s tem prenehala biti vseslovenska svobodna umetnostna ustanova. Dr. Iz. Cankar, dr. Mal, dr. Stele in M. Sterni so dali svoja odborniška mesta na razpolago. Jaz morda nisem imel zaradi načel ničesar več iskati v takem odboru »Narodne galerije«, ne glede na to, da je bila ost obrnjena posebno zoper mene in sem bil jugoslovenom največji »kamen izpoditke«. Zdi se mi pa, da sem kot zadnji izmed tistih, ki smo društvo ustanovili, zapustil bojišče na časten način.

Poskusil sem pa vendar še preprečiti, da ne bi takratni režim spravil »Narodne galerije« čisto podse. Ker bi bilo v novem odboru šest »virilistov« in med njimi štirje režimski ljudje (zastopnika škofijskega ordinariata bi zastopala slovensko

smer, zaradi česar je dr. Cankar zahteval, da pri deta tudi ta dva »virilista« v odbor) in pa pet na občnem zboru svobodno voljenih odbornikov, je šlo za to, da bi bili ti svobodno voljeni odborniki slovensko usmerjeni. Predlagal sem zato, da naj odbor občnemu zboru predlaga pet v naprej določenih oseb, predvsem mlajše umetnostne zgodovinarje in kakšnega mlajšega oblikujočega umetnika, čeprav po mojem prepričanju pri »Narodni galeriji« ne smejo odločevati samo znanstveni umetnostno-zgodovinarski sestavi. Med mlajšimi umetnostnimi zgodovinarji, ki so bili izšolani pri dr. Cankarju, ni bilo nobenega jugoslovena, slikarja in kiparja France in Tone Kralj, ki sem ju omenil, sta bila tudi po slovensko usmerjena. Zoper ta moj predlog se je oglasil dr. L. Lajovic, češ da ne gre, da bi »majorizirali« občni zbor glede omenjenih petih odbornikov. V resnici pa ni šlo za kakšen diktat odbora, ampak le za odborov seznam kandidatov kot je v društvenem življenju v navadi. Sklepalo se o mojem mpredlogu pri seji ni, pač pa moj predlog ni bil brez pomena, ampak je zadosti vplival, kar se je pokazalo na občnem zboru 14. V. 1934. Jugosloveni, tudi tisti, ki so bili že dotlej v odboru, so najbrž upali, da bodo peteri, na občnem zboru svobodno voljeni odborniki, njihovi pripadniki, tako da bi imeli izmed 11. odborniških mest skupaj s štirimi dr. Marušičevimi in dr. Pučevimi »virilisti«, kar devet.

Na zadnje je pri tej seji še J. Zorman kot upravnik »Narodne galerije« čutil potrebo, da se je začel spotikati nad dr. Cankarjevim sestavkom v »Zborniku za umetnostno zgodovino«, priobčenem 1. 1933., ko je bila zbirka »Narodne galerije« po izpolnitvi z zgodovinskimi umetninami vnovič odprta. Dr. Cankar je v tem sestavku kritično obdelal dotedajšnje delo društva »Narodne galerije« in ugotovil pomanjkljivosti zbirke ter je ugotovil, da je bilo poslovanje pri »Narodni ga-

Položaj češko-slovaške republike

»Hrvatski dnevnik« od 7. t. m. primaša dopis iz Zrage o novem položaju v češko-slovaški republiki. V prvih dneh pridobljene avtonomije so Slovaki zaradi nekakšne naravne reakcije večkrat segli čez mero in mejo. Odpor proti Čehom je bil oster, zlasti proti tistim češkim uradnikom in drugim nameščencem, ki se jim v dvajsetih letih službovanja med Slovaki ni zdelo, da bi se bili naučili slovaščine. Mnogi med njimi so se tudi obnašali nedemokratsko in protislovaško. Zato je razumljivo, da so Slovaki zlasti v prvih dneh tako ljubosumno poudarjali svojo samostojnost in samobitnost. Sicer pa zdaj Čehi sami priznavajo napake, ki so jih zakrivali njihovi centralisti, ko so nekateri hoteli kar utajiti obstoj slovaškega naroda. Medtem so se pa strasti pomirile. Oba naroda vidita, da sta navezana eden na drugega. Dober vtisk je napravilo na Slovake, da je predsednik dr. Hacha obiskal Hlinkov grob. Simbolično je izrazil dr. Hacha zblizanje z besedami: »Zelimo, da bodo Tatke naše kakor tudi vaše, a Praga do ba vaša kakor tudi naša.« Te besede je dopolnil predsednik slovaške vlade z željo, da bo ob medsebojnem razumevanju in sodelovanju vsak gospodar na svojem.

Medtem pa skuša spraviti Nemčija Češko-Slovaško bolj in bolj v svoje politično in gospodarsko območje. Sedanji spori med Madžari in okupiranimi Slovaki so povzročili napetost, v kateri posreduje Nemčija. Nemčija bržkone Madžarov zoper Slovake ne bo podpirala. Nič manjša ni napetost med Prago in Varšavo. Čehi so zlasti razkačeni zaradi nastopanja poljskih oblastev proti tješkim Čehom. Ob meji med Poljsko in Slovaško se delajo že utrdbe. Pa tudi v Karpatski Ukrajini, kakor se imenuje sedaj pod nemškim pritiskom in vplivom Podkarpatska Rusija, se pripravlja evljk načrt za politično in gospodarsko delo, ki povzroča Poljakom skrb. V glavnem mestu Karpatske Ukrajine Chustu se nahaja nemški vojaški pribočnik, a tudi Rusija in celo Japonska sta zaradi tega postavili v Chustu svoje konzulate.

V tem sporu postaja bolj in bolj očitno, da bodo Slovaki šli zoper Poljake. Pa tudi v češki javnosti se slišijo glasovi, da se je treba nad Poljake »maščevati«. Poljski poslanik v Pragi je že posređoval zaradi pisanja čeških listov o poljski Ukrajini. Češko-Slovaška je danes primorana voditi politiko v popolnem soglasju z Nemčijo. Zato pa imata Poljska in Madžarska skrb, ki jih do včeraj nista imeli, ko še nista bili v večji bližini Nemčije in ko ju je samo skrbelo, da dobita čim več od raztrgane Češko-Slovaške.

Zakonodaja o češko-slovaški republiki

Dne 7. t. m. je izšla v Pragi naredba, kako se bodo poslej razglasali zakoni v češko-slovaški republiki. Zakoni se bodo izdajali v »zbirkah«. Vsaka zbirka se bo izdala posebej in samostojno numerirala. Prvi del bo izšel v češčini, drugi v slovaščini, tretji pa v uradnem jeziku Karpatske Ukrajine. Vsako besedilo zase bo avtentično, to se pravi, za razlago smisla in namena dotičnega zakona edino odločilno.

leriji« dotlej primitivno in amatersko, namreč ne poslovanje odbora, pač pa uprave, ki v 15. letih ni napravila niti spiska svojega inventarja, čeprav sestoji ta iz večinoma nenadomestljivih vrednosti in čeprav so se (z znatnimi stroški) ponovili trije poskusi inventarizacije. Zorman se je postavil tudi na stališče, da bi mlajši ljudje ne imeli več sreče pri nabiranju gradiva kot pa starejši ter je zahteval, da se izpremenijo društvena pravila.

Dne 14. V. 1934 je bil na to občni zbor »Narodne galerije«. Na tem zboru sta bila na ukaz izvoljena kot **zaupnika dravskega bana dr. Marušiča dr. Alojzija Gradnika in Saša Santel**, kot **zaupnika ljubljanskega občinskega predsednika dr. Puca dr. Verčona in dr. Šubice**, kot zastopnika škofijskega ordinariata pa dr. Fr. Lukman in dr. Kimovec. Za predsednika je bil izvoljen per acclamationem dr. Windischer. Za svobodno izvoljene odbornike so pa bili izvoljeni dr. Izidor Cankar, dr. Marolt, Fr. Pretnar, dr. Stele in M. Stern. Svobodno izvoljenih pet odbornikov torej niso dobili režimovci. Pač pa je na tem občnem zboru **prenehala biti »Narodna galerija« vseslovenska svobodna umetnostna ustanova** po zaslugi tedanjega dravskega bana in takratnega ljubljanskega občinskega predsednika in mogoče še kakšnih drugih skritih moči. Dr. Al. Gradnika je pa pozneje dal nekdo portretirati na svoje stroške in obesiti ta portret v zbirko »Narodne galerije«, tako da dr. Al. Gradnik kot zaupnik dr. Marušiča, ni prišel le samo v odbor »Narodne galerije«, ampak kar v galerijo samo, gotovo zaradi »velikih« dejanj za slovenske ljudi in »zaslug« za slovensko oblikujočo umetnost.

Ko so l. 1935. Jeftić in njegovi podložniki v Sloveniji odleteli, novi režim ni zahteval več »virilistov« v odboru »Narodne galerije« in je društvo svobodno volilo odbornike, med njimi pa tudi Sašo Santla in dr. Al. Gradnika! Po čegavi zaslugi se je to zgodilo, mi pa ni znano. (Dalje prihodnjic.)

To je v tem primeru tem bolj važno, ker je šele s tem dejansko in do kraja izvedena popolna enakopravnost Čehov, Slovakov in Podkarpatskih Rusov. Sicer je treba priznati, da je tudi že doslej bila v češko-slovaški republiki priznana vsaj v načelu slovaščina kot dejanski državni jezik s tem, da je bilo tudi slovaško besedilo zakonov avtentično za vso državo takrat, kadar je bil tisti zakon predložen državnemu zboru v slovaščini. Ker pa je bila seveda velikanska večina zakonov predložena v češčini, je pomenilo vendarle to načelno priznanje slovaščine kot državnega jezika v praksi dejansko zapostavljanje slovaščine.

Kakor je znano, je bilo v Avstriji samo nemško besedilo zakonov avtentično. Vlada je sicer prevajala zakone na vse avstrijske jezike, toda kadar je nastal dvom, je bilo zmeraj treba poseči slovenskemu, češkemu ali poljskemu pravniku po nemškem besedilu. Dejansko je bila s tem dana nemščini veljava državnega jezika navzlic tistemu znamenitemu določilu § 19. avstrijske ustave, da so vsi jeziki enakopravni, določilo, ki se je dejansko preziralo in malilo tudi od avstrijskih oblasti. Po pravici torej nenemški narodi v Avstriji niso bili zadovoljni, in navsezadnje so razdrli državo, ki jih je za zakonito določeno in dano pravico prikrajševala in skušala ogoljufati.

Kakor je znano, tudi pri nas v Jugoslaviji ni slovensko besedilo zakonov avtentično, ampak samo srbsko. Slovensko besedilo, kakor ga priobčuje »Službeni list«, je samo bolj ali manj spreten prevod v srbsčini razglašanih zakonov. S tem pa je dejansko kršena pravica slovenščine kot državnega jezika, kakor je bila slovesno priznana ob združitvi.

Poljska in ukrajinsko vprašanje

Ko se je v zadnjem času pojavilo ukrajinsko vprašanje, se je čutila najbolj prizadeta poleg Sovjetske Rusije — Poljska, ki v svojem državnem telesu hrani močno ukrajinsko manjšino, katero nepristranski strokovnjaki cenijo na osem milijonov.

Ukrajinsko vprašanje, odnosno osnivanje samostojne ukrajinske države, pa v današnjih razmerah ne bi pomenila za Poljsko samo izgube velikega ozemlja in osem milijonov ljudi, na katere se tako ne more popolnoma zanesti, ampak predvsem nevarnost tretjega velikega soseda. Že če danes pogledamo na geopolitični položaj Poljske, moramo ugotoviti, da ima poleg neugodne lege proti severnemu morju, predvsem nevarno vlogo, da leži med dvema velikima državama, s katerima pa se po svojih osnovnih političnih prizadevanjih ne more, oziroma ni mogla trajno in dosledno vezati. Na eni strani Nemčija, ki se je v zadnjem času izoblikovala v izrazito in močno evropsko velesilo, na drugi strani pa Sovjetska Rusija, ki ji Poljska prav tako po številu kakor tudi obsegu ne more nудiti nobenega ravnotežja. Med tema dvema sosedoma je kolebala različna poljska politika, kakor tudi vsa mogoča poljska politična gibanja, ki so nastajala doma. Tesne in pristržne vezi z Nemčijo, o katerih se je tako mnogo govorilo, bi se v zadnjem času skoraj razdrle in Poljska bi se z isto spretnostjo, kot se je prej pridružila Nemčiji, oklenila Sovjetske Rusije ter

ji pomagala v tisti razdiralni politiki, ki jo je še pred nedavnim tako obsojala.

Mnogi so s tem prav radi gledali svobodo in okretnost poljske zunanje politike, vendar se mi zdi, da imajo prav tisti, ki v tem gledajo usodno povezanost poljskega ozemlja v vprašanju Nemčija—Sovjetska Rusija in da vidijo v tem le avtomatsko delovanje te usodnosti, ki bo Poljsko nujno in vedno gural v naročje enemu izmed obeh močnih sosedov.

Iz tega je popolnoma jasno, da Poljska ne bo mogla prenesti osnivanja tretje močne države na svojih mejah, še posebej ne v misli, da bo mlada država nujno zaveznica enega izmed obeh močnih sosedov.

Da je bilo vprašanje Ukrajine vedno zelo pereče, dokazuje tudi zamisel osvoboditelja Poljske maršala Pilsudskega, v katerem je mogoče še najjasneje dozorela misel o veliki in močni Poljski. Ko je Pilsudski v rusko-poljski vojni v letih 1919. do 1920. osvojil celo Kijev, se je resno bavil z načrtom, da osnuje veliko Ukrajino, ki bi pod pokroviteljstvom Poljskem nudila močno sredino med Nemčijo in Rusijo. Čeprav so vsi biografi Pilsudskega to njegovo misel na eni strani tolmačili samo kot geslo proti Sovjetski Rusiji, na drugi pa kot romantično misel bivšega bojovnika za delavske pravice in samoodlobo narodov, vidimo danes, da je imel Pilsudski v marsičem prav. Kar se takrat ni posrečilo Pilsudskemu, to poizkuša danes Hitler, žal, pod popolnoma drugačnimi okolnostmi.

Pripombe s pota

Lansko leto, malo pred svojo zgodnjo smrtjo, je opisal češki pisatelj Karel Capek v obširni knjigi svoje »Popotovanje na sever«. Ta opis je nekakšno romanje pripadnika visoko omikanega malega naroda k prav tako visoko omikanim trem skandinavskim narodom. Dancem, Švedom in Norvežanom. Nekaj živostvarnih navdov iz te knjige podajamo v naslednjem.

Uredništvo.

Kakšna ustvarjalna sila je v človeški naravi! Kakšno otroško veselje ob slikanih, izrezljanih, tolkljanih, vezanih in tkanih rečeh. Od Fidžijskih otokov pa do tečajnika je prav za prav isto: človek ni samo zato, da se hrani, ampak da upodablja svet in da ustvarja stvari zaradi njih lepote in svojega veselja. Toda danes ne rezlja več nakitov in podob, danes popravlja svoje motorno kolo ali pa zajema iz časnikov svojo omiko. Kaj hočete, to je napredek.

Medtem gredo gore v vsej svoji lepoti mimo nas, tu žareče kakor krone, tam oblačne in temne; mnogokatera je samotna in nenavadno izražena osebnost, medtem ko si druge podajajo roke in so zadovoljne, da tvorijo pogorje. Vsaka ima drugačen obraz in si misli svoje; povem vam, narava je izredno individualistična in daje vsemu, kar ustvarja, osebnost; žal da mi ljudje nimamo dovolj smisla za to. Še dobro, da damo vsaki gori njeno lastno ime, kakor ljudem. Stvari so, medtem ko imajo osebnosti razen tega še svoje ime; ta gora se imenuje Rota, ona Sandhorn in tako naprej. Gore, ladje, ljudje, psi in zalivi imajo svoja imena; samo to jih označuje kot osebnosti.

smo znova začutili, kako so nje stališča in nje pogledi včasih globoko različni od drugih na katoliški, pa tudi na drugih straneh. Bilo nam je pogosto v veliko olajšanje zlasti to, da smo videli v vsem njenem delu kot osnovno potezo prizadevanje za popolno poštenostjo in odkritosrčnostjo, ki ju je danes med nami na vseh straneh — priznajmo si — zelo malo.

»Dejanje« je združilo lepo vrsto dominsvetovcev, pa tudi novih, mlajših sodelavcev, obenem pa je revija navezala živahne stike z mladimi gibanji drugod. Že v prvem programatičnem članku je pokazal Edvard Kocbek osnovno vrednoto, ki hoče na njo revija postaviti **človekovo osebo** in njeno poslanstvo prav sodobnem svetu in s posebnim ozirom na slovenskega človeka, ki se premalo zaveda samega sebe, svojih pravic in dolžnosti. To svoje stališče je še razširil v članku **Kultura in Slovenci**, kjer zahteva med Slovenci tako kulturo, ki v nobenem ustvarjalnem trenutku ne bo odpadla od celotne slovenske resničnosti, v članku **Človek proti samemu sebi**, kjer analizira usodn ozavračanje človeka in njegovih osebnih vrednot v današnjem svetu in posledice: zrušitev človeškega reda in uničevanje človeka sploh. Iste problematike predvsem v slovenskem svetu se dotika v odlomkih **Iz dnevnika**.

Pri obravnavanju tega vprašanja iz današnjega sveta se je pokazala neka sklenjenost in nek skupni vidik vseh sodelavcev. V bistveno istem duhu so napisani še značilni članek **Franceta Vodnika Tragika osebnosti** in dr. Gosarja **Zapiski na robu**. Prav tako zadevajo v jedro današnjih razmer tudi na Slovenskem članki X. Y. Načelnikristjani in Katoliški človek, ki sta oba usmerjena proti napačnemu razumevanju načela edinosti med katoličani in ki poudarjata, da to načelo ne zahteva brezobzirne nadvlade enega

„Dejanje“ v letu 1938

Po prestanku »Doma in sveta« v letu 1937. je kazalo, da homo ostali brez slovenske revije dominsvetovce smeri. Že dalj časa je poleg literature dobivalo v »Domu in svetu« izraza tudi sodobno in sproščeno gledanje katoliških kulturnih delavcev na različna vprašanja, ki jih postavlja čas in ki na nje ravno katoliški kulturni delavec, če se zaveda svojega položaja, ne sme molčati. Tudi poštenje izpovedovanja njegove misli je danes bolj ko kdaj prej potrebno, in sicer v vsej brezobzirni odkritosrčnosti. Taka pogumna odkritosrčnost pa je zadevala zaradi čudnega zgodovinskega položaja slovenskega katolicizma ob vedno nove ovire. In prav pri tem delu se je krog dominsvetovcev vedno bolj združeval, tako da je ta družina predstavljala ne samo sodelavce neke revije, ampak tudi sklenjen krog, ki sta ga združevala katolicizem in svojsko pojmovanje nalog in pravic katoliškega kulturnega delavca med Slovenci. Rast te skupine se je začela po vojski, posebno izrazit podarek pa je ta usmerjenost dobila v zadnjem desetletju.

Z dogodki, ki so se razvili po 1. številki jubilejnega petdesetega letnika, je družina, ki se s svojim delom postala nekaka moralna lastnica revije, prišla ob svoje glasilo. To pa je bil prvi vzrok, da se je po brezuspešnih naporih za likvidiranje sporov zbral nov krog, ki je pričel izdajati »Dejanje«. Ker ta revija kaže odločno in jasno slovensko usmerjenost, menim, da je prav, če si njeno delo podrobneje ogledamo tudi v »Sloveniji«.

Ko leži pred nami prvi letnik te nove revije, moramo priznati, da je kljub omejenim stranem postala že v prvem letu svojega življenja pomembna in potrebna slovenska revija. Ob vsaki številki

Najboljše šivalne stroje

ADLER

za dom in obrt ter posamezne dele ter kolesa kupite pri

PETELINC

LJUBLJANA

za vodo, blizu Prešernov. spomenika

Večletno jamstvo! — Pouk v umetnem vezenju brezplačen

Vem, z besedami se ne da tu nič opraviti; z besedami se da govoriti o ljubezni ali cveticah na polju, ne pa o skalah. Mar je mogoče izraziti postavo in obliko gore z besedami? Gotovo, govorimo o fantastičnih obrisih, divjih vršacih, mogočnih gmotah in podobnem, toda to ni pravo. S samim ibesedami ne moreš niti kakor s palcem pogladiti slemena, niti kakor s prstom prijeti najvišjih grebenov niti ne blaženosti ootipati njihovih robov, razpok in gladin; z besedami ne moreš kakor z dlanjo otipati razčlenjenost gora, njihne koščene hrbtenice, njihovih mogočnih udov in žilavih vezi, njihovih strašnih tilnikov, pleč in zaledij, njihovih rok in stegen, nog in kolen, njihovih sklepov in mišic; kakšna anatomija, kakšna lepota! Kakšna krasna gola goved je to! Rečem vam, vse to se da z očmi gledati in prijemati, kajti oči so božje orodje in najboljši del možganov; občutljivejšje so od prstov in ostrejšje od vsakega nožvega rta; kaj vse se da z očmi zajeti, toda besede, ah, besede niso za nič.

Morebiti se bo naš planet kedaj ohladil; ali pa bomo skrbeli mi ljudje za to in spremenili naš svet v take razvaline, da ne bodo niti galebi več kričali nad vodami; toda če se tudi razrežemo na kose, veličine sveta ne moremo razdreti. Vem, to ni nobena posebna tolažba; v slabih časih živimo, in skrbi se oklepajo srca; toda svet je velik.

Ne vem, kaj imajo narodi zmeraj s svojo veličino in močjo; no, no, le ne počite od samega napa! Tu sem si ogledal tri narode — pravijo, da so majhni; in glej, dobro so si uredili, in če bi naštevati popolne stvari, tedaj bi jih dobili tu precej več kakor v največjih zemeljskih kraljestvih. Pa je vendar tudi tukaj zgodovina napletla več ko dovolj sovraštva, ropanja in vojskovanja; nič od tega ni ostalo, bilo je za nič. Ljudje bodo že nekoč prišli do spoznanja, da se nobena zmaga ne splača; in če že potrebujemo junakov, tedaj je lahko to majhen zdravnik iz Hammerfesta, ki se vozi v severni noči s svojim motornim čolnom od otoka do otoka, kjer ravno rodi kaka žena ali ječi otrok. Zmera bo prostora dovolj za popolne in hrabre može, tudi tedaj ko bodo utihnili vojni bobni.

samega tipa katoliškega človeka, ki bi se uveljavljal pred vsem na dokritnarnem področju in onemogočal vsakega drugega, marveč da nam dokazuje vsa zgodovina Cerkev, kako so posamezniki na zelo različne, včasih kar nasprotno si načine uveljavljali iste vrednote v prostoru, ki so bili vanj postavljeni. O istih vprašanjih je spregovoril Stanko Cajnk ar v svojem pisanem članku **Iz krščanske filologije**. Bogo Grafenauer je podal bistvo načela nasilja, ki se pojavlja v današnji dobi, in ugotovil, da je vprašanje oprostitev človeka iz duhovno in stvarno organizirane podreditve vprašanje njegove notranje urejenosti in uveljavljanja njegove elementarne vrednosti v svetu.

Bogate razglede na slovenska in splošna vprašanja so pisali tudi Jakob Šolar, ki je analiziral razvoj svojega domačega kraja v zadnjih petdesetih letih, France Vodnik, ki je napisal zanimive članke k razvoju slovenskega knjištva v dobi impresionizma, ekspresionizma in sodobnega literarnega prevrata (K novi stvarnosti, Prevrednotenja) in polemiko z Vidmarjem o vrednosti preloma dominisvetovcev z »Domom in svetom« in o vidikih pri presojanju kulturnega dela. To vprašanje je bilo res potrebno razjasnitve.

Zanimivi in važni so prispevki Jožeta Lampreta (Tvarno-duhovna struktura župnije Ribnica na Pohorju), Viktorja Smoleja (Politika in kultura, Vtiski iz Poljske), I. Pirkoviča (Človek in sodobna podoba stvarstva), B. Grafenauerja (Mednarodni položaj slovenskega ozemlja, Iz starega v novi prostor), Jožeta Eržena, dr. Jenka, Janeza Logarja, Lojzeta Serajnika (Koroška pred novimi dogodki), dr. Trofenika in Jožeta Zemljaka. Omeniti moramo še dva prevoda, članek, ki ga je poslal Maritain in odlomek Rougemonta (O skupnem merilu kulture).

Čistimo svoj jezik

Nekaj nepotrebnih tujk in nadomestilo zanje
Dovršiti, končati
izdaleka, daleč, od daleč
jadikovati, tarnati
kratiti, krajšati, skrajšati
ljut, hud, oster, srdit
nanizati, zvrstiti, nabrati
neprilika, težava, sitnost
neumoren, neutrudljiv,
neutruden
ostalina, zapuščina
pozvan, poklican
pozvati, poklicati
požuriti, pospešiti
požurnica, pospešnica
preglavico (Köpfzerbrücken!) delati, beliti si glavo

prihiviti, preskrbeti
prikaz, opis
prištediti, prihraniti
prošlost, preteklost
protiviti, nasprotovati
provaliti, vlomiti
procvit, razcvet
procvitati, razcvitati se
procena, cenitev
smel, drzen, srčen
steči zasluge, pridobiti zasluge
trzavica, trenje
uspelo mu je, posrečilo se mu je
uteha, tolažba
vzdih, zrak
vzdušje, ozračje
životopis, življenjepis

Mali zapiski

Prepovedan list

Državno pravdnštvo v Zagrebu je prepovedalo prodajati in širiti št. 43. tednika »Obrtnički vjesnik«, ki izhaja v Zagrebu.

Nov list.

Z novim letom je začel izhajati nov list »Mlada Brazda«. Hoče biti glasilo absolventov kmetijskih šol, potreben in hvalevreden namen v teh časih stiske za slovenskega kmeta in njegove otroke. Očitno je list štetil za naslednika mesečnika »Brazde«.

Izjava ministra P. Jovanovića

»Slišali ste, da nekateri politiki govorijo in zahtevajo nekakšne avtonomije. Take zahteve lahko postavljajo drugi, ne pa mi Južnosrbijanci. Srbija je samo del v sreč, ki se imenuje Jugoslavija. Zločinec je vsakdo, ki se drzne usmerjati naše ljudstvo v to smer; vsem tem bomo mi zaklicali: roke proč!« (iz »Južne Srbije«)

V Skoplju zidajo

V Skoplju so te dni dozidali poštno poslopje, ki je veljalo 10 milijonov dinarjev. Kakor smo že poročali, zidajo doli tudi veliko poslopje za železniško postajo, ki bo stalo nad 100 milijonov dinarjev.

Nemčija in katolicizem

Rimski dopisnik angleškega liberalnega dnevnika »News Chronicle« je izvedel za tele načrte nemške vlade zoper katolicizem:

Dobro poučeni vatikanski krogi so prejeli iz Berlina poročila o novih zakonih zoper katoliško cerkev, kakor jih bo predložil v bližnji prihodnosti nemški minister za cerkvene zadeve državnemu zboru. Novi zakoni bodo obsegali nekako tele zadeve: Konkordat iz leta 1933. bo razveljavljen, prepovedana bo v Nemčiji verska propaganda s posebnimi mašami, sprevedi ali romanji; verske združbe, katerih udje so krivi nenravnih dejanj, se lahko takoj razpuste, njih premoženje pa zapleni država; dopisovanje med papežem in nemškim škofi mora iti skozi roke nemške vlade; verski redi ne smejo več streči bolnikom ali po-

Ob usodnih dogodkih v letošnjem marcu je revija pozvala vse Slovence v smislu svojega programa k novi ureditvi slovenskega duha, ki naj se izvrši v pluralističnem smislu s pristajanjem na vsem skupne vrednote in načela.

Zanimiv je bil tudi literarni del, ki je proti koncu leta dobival vedno več prostora. Pojavila so se nova imena Severinšali, Jože Brejce, Andrej Kolar, Helena Jaklič, Janez Tominec in Jožko Jurač. Objavljali so pa tudi Kastelic Jože, Edvard Kocbek, Leopold Stanek, Čene Kranjc, Jože Udovič, Anton Vodnik in France Vodnik. Prevode iz češčine je objavljala dr. Tine Debeljak, iz francoščine pa je preveden odlomek iz Bernanosovega romana Dnevnik podeželskega župnika. Tudi v leposlovnem delu je torej imela revija dovolj dobrih prispevkov.

Kot novost je uvedla rubriko Dokumenti, kjer so bile objavljene važne izpovedi in pričevanja o sodobnem političnem in kulturnem položaju.

V zelo bogatih in pestrih Pregledih, pisanih z ostrim čutom za aktualnost, so pisali Jeršič, Zemljak, Vrabec, Gradišnik, Grafenauer, Smolej in drugi o dogodkih, ki so to leto vznemirjali in spreminjali evropsko obličje in o vprašanjih, ki so ob njih vznikala. Tako so bili naročniki v kratkih pregledih informirani o vseh bistvenih straneh politične problematike.

Kritični del ni zaostajal. Najboljše so nedvomno kritike dr. Lina Legiša, (zlasti Dva romana Slovenske Matice, Golja: Pesmi, Vodušek: Ivan Cankar!), ki so pisane v stilu nekega kramljanja o knjigah, pa znajo poiskati vse njene važnejše poteze. Dalje kritike Franceta Vodnika, Janeza Logarja, Vlada Novaka, I. Pirkoviča, Tineta Logarja, Gradišnika, Muska in grb.-a, ki bi med njegovimi kriti-

učevati; vse verske rede bo organizirala vlada, njih finance pa bo nadzoroval finančni minister. Nemci ne smejo plačevati nobenih prispevkov za cerkve ali cerkvene rede; duhovniki ne smejo krštevati Judov, in noben Nearijec ne sme postati duhovnik.

Umiranje nemškega tiska

Izza časov, kar je prišel v Nemčiji narodni socializem do oblasti, to je od leta 1933., je prenehalo izhajati nad tisoč časnikov. To je navsezadnje naraven nasledek dejstva, da morajo vsi listi prav za prav pisati samo eno. Zanimivo pa je, a seveda samoobsebnost, da nazadnje v isti meri tudi izdajanje knjig. Izenačevanje ne prenese mnogovrstnosti, ki je tisto, kar človeka spodbuja. Pa tudi, v dobi in razmerah, ko je vse jasno in ko so vsa vprašanja rešena, kdo bi še ugibal in razmišljal ob knjigah in iskal v njih pobud in novih vidikov.

Prepovedan praznik.

Nemške oblasti so prepovedale praznovati Sv. tri kralje. Ta dan so morale biti odprte vse trgovine, in vsi nameščenci in delavci so morali delati.

Zgodovina se ponavlja

Londonški dopisnik švicarskega dnevnika »National Zeitung« navaja glede na sedanji angleško-nemški spor zaradi pomorskega oboroževanja:

Iz obravnave v spodnji zbornici: »Storil sem, kar sem mogel, da bi jasno izrazil občutje te dežele, toda reči ne morem, da je bilo mnogo odmeva na drugi strani, in želel bi, da bi mogel govoriti z večjim upanjem kakor govorim.« Navedek iz Chamberlainovega govora 19. decembra, v katerem je dejal, da čaka znamenja? Ne navedek iz izjave zunanjega ministra sira Edvarda Greya dne 10. julija 1914.

Nekaj števil iz nemškega gospodarstva.

Leta 1937. je najela Nemčija troje notranjih posojil v skupnem znesku 2,35 milijard mark. Lani pa še četrto v skupnem znesku 6,7 milijard mark.

Izvoz iz Velike Nemčije je znašal lani 5,6 milijard mark, medtem ko je znašal leta 1937. še 6,3 milijard.

Predavanje o vprašanju slovenskega kmeta

Dne 18. januarja priredi Jugoslovanska strokovna zveza javno predavanje v dvorani Delavske zbornice. Predaval bo župnik Jože Lampret. Naslov predavanja: Tvarna in duhovna stran slovenskega kmeta. Predavatelj bo imel o tej vsebini dvojje predavanj. Drugo predavanje se bo vršilo v februarju.

Vsak zaveden Slovenec naj bo naročnik „Slovenije“!

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

kami opozoril na skoraj nekoliko preveč strnjeno, ostro naglašeno obravnavanje Grivčevega Kneza Koclja.

Iz vsega objavljenega spoznamo, da stoji revija na za nas resnično novem realističnem stališču, da so njeni prijemi morda med slovenskimi najbolj realni, ker je njeno presojanje človeka posvečeno celotni duhovno-telesni človeški realnosti. V tej točki so se, kot kaže pregled, pogledi vseh sodelavcev najbolj strinjali. »Delovno torišče v Dejanju« ni namenjeno le kakemu določnemu krogu, ampak vsem Slovincem, ki priznavajo krščanske življenjske vzore, posebno tistim, ki stoje na stališču osebne kulture, demokratičnih načel, socialne pravičnosti in samovlade narodov. Z vsem svojim prijemom se uvršča revija v tista mlada in obetajoča gibanja v sodobnem svetu, ki hočejo s stvarnimi in neposrednimi prijemi duhovnega človeka. In te metode misli in dela moramo brez pridržka priznati. Tudi slovenske razmere morejo z njimi ogromno pridobiti. Poleg tega pa je treba poudariti, da je to edina revija ljudi, ki priznavajo duhovno realnost, ki je resnično svobodna. Ni treba torej še posebej poudarjati njene potrebnosti.

Veseli nas, da misli izhajati v prihodnjem letu v povečanem obsegu in z razširjenim krogom sodelavcev. Revijo že zaradi njene slovenske usmerjenosti in zaradi njene resnične aktualnosti toplo priporočamo.

U. G.

Vabilo našim bralcem

Vse naše prijatelje in bralce vabimo, da upoštevajo v prvi vrsti trgovine in podjetja, ki oglašajo v našem listu.

Opozarjamo pri tem, da sprejemamo oglase samo od domačih podjetij.